

शूकदोषे जाते पीडितं यदात् संख्यम् सशोधं भवति
तद्विद्धं स्मृतिसुच्यते । समुद्रपिडकायाह “पाणिभ्यां
अगमंभूदे समुद्रपिडका ७ भवेत्” । शूकदोषे जाते पा-
णिभ्यां अगमंभूदे पिशिते बिड्के” । अत्रापि वातको-
पत इत्युच्यते । अथावमन्माह “दीर्घां बह्वृच पि-
डका दीर्घान्ते मध्यतस्तु याः । सोऽवमन्त्यः कफास्तृगभ्यां
वेदना रोमहर्षकत्” । दीर्घां दीर्घाङ्गराः । पुष्कारका-
माह “पिडका पिडकाभ्याम्ना पित्तशोणितसम्भवा ।
पद्मकर्णिकसंस्थाना ८ चोया पुष्करिकेति च” । पिडका-
भ्याम्ना पायतः सुद्रपिडकाभ्याम्ना । अतएव पद्मकर्णिकसं-
स्थाना । अगमंभूदिमाह “अगमंभूदिमाह” । जनयेच्छोणितं
शूकद्रुषितम्” अथ स्याद्यसहत्वमेव लक्षणम् । उक्तमा-
माह “सुहृमाषोपभा रक्ता रक्तपित्तोद्भवा च या । यथो-
क्तमाख्या पिडकाः ११ शूकालोषसमुद्भवा” । शतपोनकमाह
“कुरैरपुसुखैर्बिड्कं चिरं यस्तु समन्ततः । वातशोणि-
तको भ्याधिः विज्ञेयः शतपोनकः १२” । शतपोनकचालनी
तन्मुल्यात्वात्शतपोनकः । त्वक्पाकमाह “वातपित्तगतो
शेवस्तृक्पाको १२ ज्वरदाहकत्” । शोणितार्बुदमाह “कण्ठेः
स्फोटैः सरक्ताभिः पिडकाभिर्निर्पोडितम् । बिड्कं वास्तु-
रजाचोपा शेवं तच्छोणितार्बुदम् १३” । वास्तुरजः स्फो-
टपिडकाधितानवेदनाः । अथ मांसार्बुदमाह “मांसदृष्टं
विजलीवाद्बुदं मांससम्भवम् १४ मांसपाकमाह “शीर्षले
यस्तु मांसानि यस्तु सर्वाश्च वेदनाः । विद्यात्तं मांसपा-
कम् १५ सर्वदोषकृतं भिषक्” । शीर्षले गमन्ति । सर्वाश्च
वेदनाः वातपित्तकफजाः । अथ विद्रुधिमाह “विद्रुधिः १७
सक्षिपतेन यथोक्तमभिनिर्दिशेत्” । यथोक्तं सक्षिपातिकं
विद्रुधितुल्यं कथयेत् । तिलकाहकानाह “लण्णानि चि-
त्तापल्लवा शुक्लानि सविषाणि तु । पतन्ति पातयन्तृशु-
भेदं निरवशेषतः । कालानि भूत्वा मांसानि शीर्षले
यस्तु देहिनः १८ सक्षिपातपुस्त्याश्च तान् विद्यात्तिलका-
लकान् १९” । चित्तापि नानावर्णानि । शुक्लानि शुक्लव-
र्णानि मद्धाः कोशलीति वत् । सविषाणि सविष-
शूकाखजन्तुविशेषकतत्वात् । शीर्षले गमन्ति । लण्ण-
तिलकाल्पत्तिलकालकाः । अथावाभ्यामाह “तत्र मां-
सार्बुदं यच्च मांसपाकश्च यः श्वेतः । विद्रुधिश्च न सि-
ध्यति वे च युक्तिलकालकाः” । [२२६ च जेदिः]

शूकक पुंशूकेः जलजन्तुभेदेः कायति कै-क । [पाठटकासे
शूककीट पुं शूकाकारोपशुक्तः कीटः या०त० (शूका-

पोका) कीटभेदे अमरः । य हि शूकाभरोपवान् ।
शूकधान्य न० शूकयुक्तं धान्यम् शाक० । यवादो धान्ये
अमरः । “त्रोद्धादिकं यदिह शूकमन्वितं स्यात् तत्
शूकधान्यमथ सहस्रकुशकादि । शिम्बोनिगूदमिति तत्
प्रवदन्ति शिम्बोधान्यं तृणोज्ज्वमयो तृणधान्यमन्यत् ।
तत्र त्रिदोषशमनं लघु शूकधान्यं तेजोवहातिशयवीर्यं
विष्टिदायि । देशे देशे शूकधान्येषु सख्या ज्ञातं
यस्या भो नरैर्देवतैर्वी” राजनि० । “शूकधान्यं शमीधान्यं
समातीतं प्रयच्छते । परतो वातकङ्कूषं प्रायेणाभिनवं
युव” राजवल्लभः । [शब्द० ।

शूकपिण्डी स्त्री शूकस्य पिण्डीव । शूकशिम्बां
शूकर पुंस्त्री० शू रत्नयुक्तं शब्दं करोति क-अच् शूक+
अत्यर्थे र वा । अनामख्याते पयो अमरः स्त्रियां ङीप् ।
शूकरकन्द पु० शूकर इव रामशः कन्दोऽस्य । वाराङ्गी-
कन्दे राजनि० ।

शूकदंष्ट्रक पु० युद्धभये जुहोरोभेदे. “यदाहो रक्तपर्यन्त-
त्वक्पाको तीव्रवेदनाः । कण्डूमान् ज्वरकारी च च
ह्याङ्कुरदंष्ट्रकः” भावप्र० तल्लक्षणेयुक्तम् ।

शूकरपादिका स्त्री शूकरखेव पादाः शूकाण्यस्याः कप्
अत इत्थम् । कोशशिम्बां राजनि० ।

शूकराक्रान्ता स्त्री शूकरेणाक्रान्त्यते क आ+क्रान-क्त १त० ।
वराहक्रान्तायां शब्द० ।

शूकरी स्त्री शूकर आक्रान्तकत्वात्स्याः अच् गौरा०
ङीप् । वराहक्रान्तायां शब्द० । शूकर+जातो ङीप् ।
२तज्जातिस्त्रियाश्च । [इत्ये त्रि० ।

शूकरेष्ट पु० १त० । १कमेरुनाभकन्दे राजनि० । २वराहप्रिव-
शूकावती स्त्री शूकलील्य पमस्तस्याः मतप अल्लवः ङीप् ।
१कपिकच्छां शब्द० । २शूकयुते त्रि० स्त्रियां ङीप् ।

शूकशिम्बा स्त्री शूकयुक्ता शिम्बा शाक० । कपिकच्छां शब्द० ।
शूकशिम्बिस्त्री पु० शूकयुक्ता शिम्बिः शाक० वा ङीप् ।
कपिकच्छां शब्द० ।

शूका स्त्री शूकोऽस्तस्याः अच् । कपिकच्छां शब्द० ।
शूकापूट पु० लणमणिभेदे हारा० । [शब्द० ।

शूतिपर्ण पु० शि-क्तिच् शूति स्मृतीं पर्थे यस्तु । शारग्वधे
शूद्र पुंस्त्री० शुच-रक् पृषो० यस्तु दः दीपेच । १चतुर्थे वर्णे
स्त्रियां टाप् । शूद्रा शूद्रजातिस्त्रियाम् । पुंयोगे ङीप् ।
शूद्रोऽयिभ्यांयाम् । शुचा इति कृ-ड पुषो० । २शो-
कहेतुवर्गतियुक्ते शूद्राधिकरणशब्दे इत्यम् ।